

EEN ONVERSCHROKKEN HELD?

geen held op sokken geen twijfelaar

geen watje wezel of weifelaar

DE GESCHIEDENIS MET GIDEON IS EEN VERHAAL OVER ANGST. De vlakke van Jizreël is de korenschuur van Israël die elk jaar wordt geteisterd door binnenvallende nomaden. Kameelruiters verschijnen bliksemsnel en roven alles wat ze kunnen gebruiken. Je zou ze als lichte cavalerie kunnen beschouwen. Het boerenfolk is geen partij voor deze woestijnbewoners. Lukt een overval niet, dan zijn ze snel in de woestijn verdwenen. Hun sporen worden binnen de kortste keren door de wind uitgewist. Maar meestal is succes verzekerd. De terugtocht gaat vervolgens langzaam. Hele kudden geroofde koeien en beladen lastdieren moeten meegenomen worden. Het is lastig zo'n kilometerslange karavaan te beveiligen. Dit is de tijd van angst bij de Midianieten, nu zijn zij kwetsbaar. Er is haast geboden, maar het gaat niet vlugger dan een koe lopen kan.

Het bergland biedt veiligheid voor de Israëlieten. Kamelen kunnen hier niet goed uit de voeten en overal zijn grotten. In het bergland zijn natuurlijke vestingen en plaatsen te over waar de nomaden in een hinderlaag gelokt kunnen worden. Daarom mijden de 'kinderen van het Oosten' die streek.

GIDEON

Wie is Gideon? Eigenlijk is Gideon geen gewone naam, maar een bijnaam. Zijn eigenlijke naam is Jeruba'al. Later noemde men hem Gideon wat 'de Hakker' betekent. Deze erenaam verdiende hij wegens zijn moed in de strijd tegen de Midianieten en verwees ook naar zijn actie bij het omhalen van de gewijde palen. Hij komt uit de stam Manasse, uit het voorname geslacht Abiëzer (Joz. 17:2). Joas, de vader van Gideon is een belangrijk man; waarschijnlijk is hij bestuurder van de stad Ofra. Hij heeft ook een heiligdom gewijd aan Ba'al. Uit het feit dat hij meerdere vrouwen had, blijkt dat hij rijk was. Gideon heeft het over *de zonen van mijn moeder* (Ri. 8: 19). Ook kan hij tien knechten uitkiezen die hem helpen. Maar in deze barre tijden doet het er niet toe of je nu wel of niet in aanzien staat.

Israël is weer van God vervreemd. Hoewel de naam van God regelmatig valt, wordt ook Ba'al gediend. In de verdrukking roepen de Israëlieten tot God om hulp. God stuurt een heraut, een profeet die vertelt van Zijn grote daden ten tijde van de uittocht uit Egypte. Of hij veel weerklank vond, weten we niet. We lezen nergens van een opwekking. De woorden van de profeet en de daden van God hebben geen grote uitwerking op Gideon.

Gideon probeert wat graan te dorsen en doet dat uit angst voor de Midianieten op een onmogelijke plaats: in een wijnpersbak onder een boom. Er is weinig ruimte en nauwelijks wind om het kaf weg te laten waaien. Het zijn inderdaad angstige tijden. Daar krijgt hij bezoek van een man. *De HEERE is met u,*

strijdbare held! Een dergelijke begroeting past Gideon niet. Hij haalt de profeet aan. De HEERE? Waar zijn de daden van de uittocht uit Egypte? Waarom dan deze ellende? Zelfreflectie is er niet bij: waarom is dit alles ons dan overkomen?. De macht van God wordt openlijk in twijfel getrokken. Die vreemde man doet al even vreemde uitspraken: *Ga in deze kracht van u, en u zult Israël uit de hand van Midian verlossen. Heb Ik u niet gezonden?* Gideon voelt zich ongemakkelijk, hij krijgt een vermoeden, zeker als hij hoort: *Omdat Ik met u zal zijn, zult u Midian verslaan alsof het maar één man was.* Toch vertrouwt hij het niet, hij wil zekerheid.

Gideon is een voorzichtig en diplomatiek ingestelde man. Hij stelt voor een maaltijd te organiseren. Dat geeft hem tijd om na te denken en de reacties van zijn gast te observeren. Een maaltijd hield destijds meer in dan een etentje. Een maaltijd schept een vertrouwensband. De vreemdeling stemt toe. Hij zal wachten. Als Gideon met de maaltijd komt, wordt die niet genuttigd. Een steen fungeert als provisorisch altaar en al het voedsel wordt daarop gestapeld en dan overgoten met de jus. De staf van de vreemdeling laat het voedsel in vlammen opgaan. Het voedselgeschenk wordt een offer. Door dit teken begrijpt Gideon wie zijn bezoeker was: de God Die antwoordt met vuur.

Gideon heeft zijn voorbereiding gehad en hij moet nu optreden. Diezelfde nacht krijgt Gideon de opdracht om het heiligdom dat zijn vader aan Ba'al gewijd heeft te slopen. Ook moet hij een nieuw altaar voor God bouwen en Hem een offer brengen. Als je zo'n teken van God gekregen hebt, ga je er toch vol voor? Niet dus, Gideon is bang. Hij kiest tien betrouwbare knechten en 's nachts vernielt hij het altaar van Ba'al en hakt de gewijde palen om. Behalve angst zullen ook politieke overwegingen een rol gespeeld hebben. Als zijn vader de volgende ochtend voor een voldongen feit staat, neemt hij het op voor zijn zoon. De mannen van de stad eisen de dood van de vernielers van hun heiligdom, maar van wie was het heiligdom? Let eens op de woorden van Joas waarmee hij zijn zoon verdedigt. Enerzijds ontkent hij de wandaad niet. Hij toont medeleven met de omstanders, maar als Ba'al een god is, dan kan hij toch wel voor zichzelf opkomen? Anderzijds stelt hij duidelijk dat wie meent het recht in eigen handen te kunnen nemen, gedood zal worden. Hij maakt gebruik van zowel empathie als dreiging, een combinatie die veel leiders nog steeds toepassen. Joas weet de massa te bespelen. Hij speelt ook met de naam van Gideon. Jeruba'al betekent: 'Ba'al strijdt'. Hij daagt de mensen uit de straf voor Gideon aan Ba'al zelf over te laten.

Daarna komt de Geest van de Heere over Gideon. Hij blaast op de hoorn en verzamelt de mannen van de Abiëzerclan. Ook gaan boodschappers naar de stammen van Manasse, Aser, Zebulon en Naftali. Efraïm wordt niet opgeroepen. Dit is een diplomatieke zet van Jeruba'al.

Gideon krijgt de Geest en heeft een teken van God ontvangen. Dat maakt je als leider toch onverschrokken? Leiders horen toch ook vrij van angst en vol vertrouwen te zijn? Jeruba'al is dat niet. Bij hem regeert de angst. Ondanks het feit dat hij al een duidelijk teken heeft gehad, vraagt hij er nog één. Hij bepaalt zelf het

teken: een schapenvacht moet kletsnat van de dauw zijn en de grond droog. God staat het toe. Maar Jeruba'al wil zekerheid met een dubbele knoop. Daarom vraagt hij het natuurkundig onmogelijke: een droge vacht en bedauwde grond. Als iemand zo weinig vertrouwen toont, dan schrijven wij hem af. God niet, Jeruba'al krijgt zijn derde teken. Dan neemt hij zijn leger mee naar de strategisch gelegen bron Harod. Een plaats met een toepasselijke naam, in het Hebreeuws betekent het namelijk 'beven' '(doods)bang zijn'. De manschappen worden geselecteerd in geschikt of ongeschikt. Allereerst wordt de krijgswet toegepast Deut. 20: 8 *Daarna zullen de beampten opnieuw tegen het volk spreken, en zeggen: Wie is de man die bevreesd is, en week van hart? Laat hij weggaan en naar zijn huis terugkeren, opdat het hart van zijn broeders niet smelt, zoals zijn hart.* Maar bij de commandotroepen kom je niet zo maar. Alleen mannen die op een rustige weloverwogen manier uit de bron drinken mogen blijven. God eist de overwinning voor Zichzelf op. Slechts een Gideonsbende van 300 man blijft over.

God kent Zijn leiders, Hij weet dat Jeruba'al bang is. Hij staat nog een teken toe. Tijdens een nachtelijke verkenning van het kamp van de Midianieten horen Jeruba'al en zijn begeleider Pura de nomaden spreken over de angst van de Midianieten voor hem. Nu begint het vertrouwen te komen. Jeruba'al, de man van nachtelijke acties, gebruikt de duisternis nu in zijn voordeel. Geruisloos laat hij zijn 300 man het kamp omsingelen. Hij wacht de wisseling van de wachtposten af. De nieuwe wachtposten zijn nog niet gewend aan het donker en vertrouwd met de omgeving. Het kamp is in de eerste diepe slaap. Dan blaast hij op de ramshoorn. Overall om het hele kamp lichten fakkels op, herhaalt zich het alarm van de hoorns en klinkt de strijdkreet: *Het zwaard van de HEERE en van Gideon!* De Midianieten zijn in opperste verwarring en radeloos van angst. Ze weten niet beter dan dat de vijand al doorgebroken is en zien elkaar nu voor de tegenstander aan, het wordt een slachting. De Midianitische horde valt uiteen. Jeruba'al laat nu de belangrijke stam Efraim waarschuwen en vraagt ze om de doorwaadbare plaatsen in de Jordaan te bezetten. Zelf gaat hij met zijn 300 man achter een deel van de Midianieten aan. Hij vervolgt ze tot diep in het Overjordaanse. Bij Pniël en Sukkoth klopt hij aan om hulp voor de vermoeide manschappen. Beide steden weigeren voedsel te geven. In hun antwoord klinkt zowel cynisme als angst voor de Midianieten door. Hij belooft wraak te nemen als hij terugkomt. Uiteindelijk achterhaalt hij de Midianieten bij Karkor. Dat was na een geslaagde rooftocht altijd een veilige pleisterplaats geweest. Ook nu denken de Midianieten veilig te zijn, maar niets is minder waar. Jeruba'al zit hen op de hielen en overvalt ze. Nu wordt duidelijk waarom hij juist deze groep zo verbeterd najoeg. Zijn motivatie berust niet op het nastreven van hogere idealen, maar bloedwraak. Deze clan is verantwoordelijk voor de dood van zijn volle broers. Zonen van mijn moeder. Hij spaart de leiders niet. Als legerleider dood je geen ontwapende tegenstanders, dat laat je doen. Maar zijn zoon Jether durft het niet, hij is nog te jong. De sheiks vragen Gideon daarom zelf de executies snel en vakkundig uit te voeren. 'Maak het kort.' Op de terugtocht neemt hij ook wraak op de beide steden die hem niet hielpen.

PAKKENDE WOORDEN

Intussen hebben de mannen van Efraïm het grootste deel van de Midianieten op de westelijke Jordanoever verslagen. Een delegatie meldt die overwinning en als bewijs nemen ze de afgeslagen hoofden van twee koningen mee. De delegatie roept Jeruba'al ook ter verantwoording: hoe durfde hij zonder toestemming van de stam Efraïm een oorlog te beginnen? Gideon, die bijnaam mogen we na deze daden wel gebruiken, antwoordt zeer diplomatiek. Hij geeft Efraïm de eer de grootste overwinning behaald te hebben. Ook wijst hij er fijntjes op dat het een privéonderneming van de clan Abiëzer was en dat het niet uitging van de stam Manasse zelf. Hij gaf het zetje en Efraïm deed het grote werk. *Wat heb ik nu gedaan vergeleken met u? Is de nalezing van Efraïm niet beter dan de wijnoogst van Abiëzer?* Door deze woorden bekoelt de woede van de Efraïmieten.

WAT KUN JE MET EER; AAN GOUD HEB JE MEER

Terug in eigen gebied wordt de buit verdeeld. Gideon wordt als een volksheld vereerd. De door hem opgeroepen mannen bieden hem zelfs het koningschap aan. Hij bedankt voor die eer met welgekozen woorden: *Ik zal niet over u heersen en ook mijn zoon zal niet over u heersen: de HEERE zal over u heersen.* Hij wil geen politieke problemen met Efraïm. Wel functioneert hij min of meer als koning over de stam Manasse. De eer van een koningstitel hoeft hij niet, goud is hem echter zeer welkom. Zoals zo vaak geldt ook hier: als je geld serieus neemt, wordt het een probleem. Hij gebruikt de rijkdom van de buit om een heiligdom voor de Heere te maken ten dienste van zichzelf. *Het gewicht van de gouden ringen, waar hij om gevraagd had, was zeventienhonderd sikkels goud, naast de maantjes, oorhangers en purperen kleding die de koningen van Midian gedragen hadden, en naast de kettingen om de halzen van hun kamelen. Gideon maakte daar een efod van en stelde die op in zijn stad, in Ofra. En heel Israël ging er als in hoereriej achteraan, zodat het voor Gideon en zijn huis tot een valstrik werd* (Ri. 8:26-27). Het gouden kalf op herhaling. Let eens op hoe oud het Islamitische symbool van de wassende halve maan al is.

Waarom wilde Gideon als lid van de stam Manasse wel priesterkoning over Manasse zijn en niet over Israël? Over Manasse had hij volledige zeggenschap. Koning zijn over alle stammen betekende heersen over een kruiwagen vol kikkers. Vooral Efraïm was de bepalende factor. Het was de grootste en sterkste stam. Op het grondgebied van Efraïm stond de tabernakel. Gideon richtte als tegenhanger zijn eigen heiligdom gewijd aan God op. Compleet met een priester, hijzelf, gekleed in een efod. Gideon was geen Leviet en kon dus eigenlijk niet als priester fungeren. Deze acties waren niet bedoeld om God te eren, maar gebaseerd op politieke gronden. Volgens een anekdote werd Henry Ford eens gevraagd om zich kandidaat te stellen voor het presidentschap van de Verenigde Staten. Zijn antwoord luidde: 'En al mijn macht opgeven? Ik denk er niet aan!'

LEIDERSCHAP

Gideon werd leider tegen wil en dank, hij twijfelde aan God en kwam pas in actie toen zijn broers werden vermoord. Het motief was niet hoogstaand, maar God gebruikte Gideon toch. Gideon verstond de kunst mensen met woorden voor zich

te winnen. Na de grote successen kwam het grote gevaar. Hij diende God op zijn eigen manier en wilde het succes ook in financieel voordeel omzetten. Dit leidde tot de ondergang van zijn familie. Ook leiders van vandaag de dag moeten de kunst verstaan hun woorden te kiezen. Woorden zijn de scherpste wapens. Gideon mengde hogere belangen met privébelangen. Hij kon de verleiding van het koningschap weerstaan, maar waar Ehud het volksbelang verkoos, voerde bij Gideon eigenbelang de boventoon. Maar God stelde hem ondanks zijn tekortkomingen aan als richter. Een leider moet weten dat het niet altijd eigen verdienste is als hij succes heeft. Of kunnen we de woorden *niet altijd* beter omdraaien tot *altijd niet*? Gideon had ondanks zijn angst en twijfels de morele moed de eerste stap te zetten, voor de rest werd hij bij de hand genomen.

Even terzijde: Typerend is hoe er over God gesproken wordt. De Joden hadden al weet van een drie-enig God. In het Hebreeuws wordt God aangeduid met een mannelijke meervoudsvorm. Ook als God spreekt is het 'Laat Ons mensen maken' ook in de meervoudsvorm. In dit gedeelte is sprake van de Engel des Heeren, de HEERE en de Geest des Heeren. Drie personen voor één opperwezen. Nog compacter staat het in Jesaja 48: 16. *Kom nader tot mij, hoor dit: Ik heb vanaf het begin niet in het verborgene gesproken; vanaf de tijd dat het geschied is, ben ik daar. En nu, de Heere HEERE heeft mij gezonden, en Zijn Geest.* ■